

Poština plačana v gotovini

SLOVENSKI UČITELJ

**PEDAGOŠKA
REVIJA
IN GLASILO
SLOMŠKOVE
DRUŽBE
V LJUBLJANI**

3

LETO XL

1939

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročilno in članarino pa upravištvo / Izdajatelj in lastnik je »Slomškova družba« v Ljubljani / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Ceč)

Vsebina št. 3.: Domovi slovenskih ljudskih šol . . . in. — Jenski načrt. Vinko Brumen. — Učna snov iz elektrike. Rafael Zazula. — Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli. Avgust Clemente. — Obisk na Angleškem. V. Brumen. — Naša narodna zavest, vzgoja in obramba. Etbin Bojc. — Historična študija o pisanju in branju v prejšnjih časih. Prof. E. Deisinger. — O razvoju šolstva na Viču. Ivan Štrukelj. — Poročila društvenih podružnic. — Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela. V. Brumen. — Zapiski. — Vesti o mladinskem slovstvu. — Književne vesti. — Veselo oznanilo.

Postavimo

velezaslužnemu učitelju Jakliču trajen spomenik!

Kdo je bil Jaklič? — Plemenit človek, naš priljubljen ljudski pisatelj, velik narodni organizator in javni delavec, predvsem pa vzoren učitelj in vzgojitelj.

Temu velikemu in za ves slovenski narod velezaslužnemu učitelju hočemo postaviti trajen spomenik v njegovem rojstnem kraju v Dobrépoljah. Ta spomenik ne bo iz bron, temveč veličastno poslopje, v katerem bodo razne kulturne in druge koristne naprave imele svoje prostore. Jakličev dom naj bo glasna priča, da naše ljudstvo zna ceniti nesebično in kulturno delo slovenskega učitelja.

Pomagajmo skupno, da postavimo Jakličev dom. Obračamo se do vseh slovenskih učiteljev brez izjeme z iskreno prošnjo, da temu našemu velikemu možu, ki je vse svoje življenjske sile žrtvoval za slovenski narod, pomagamo postaviti ta trajen spomenik.

Poudarjamo, da tako veličastnega spomenika do sedaj ni dobil še noben slovenski učitelj, kakor ga nameravamo postaviti pokojnemu Jakliču. Ta spomenik naj bi bil tudi obenem v ponos vsemu slovenskemu učiteljstvu. Pokazimo, da znamo ceniti svoje velike može, vzgojitelje našega naroda. Narod, ki ne zna ceniti svojih zaslužnih mož, jih ni vreden. Naj bi nas nikdar ne zadela taka obsodba. Zato prispevajmo vsak po svojih močeh k postavitvi Jakličevega doma.

Pripomnimo, da sprejemamo s hvaležnim srcem vsak najmanjši dar. Tudi en sam dinar nam je dobrodošel.

Z narodnim pozdravom

Za odbor Jakličevega doma:

Klinc Zalka,
tajnica.

Mrkun Anton,
predsednik.

Hren Franc,
blagajnik

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 2. vsakega meseca.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 55 din.

... in

Domovi slovenskih ljudskih šol

(Dalje.)

Številni otroci obširnega šolskega okoliša napolnijo sedanje šolsko poslopje v Cerkljah do zadnje možnosti in že v škodo pouka. Treba se je bilo odločiti, ali že itak veliko šolsko poslopje povečati, ali pa sedanji šolski okoliš razdeliti in zidati nova šolska poslopja. Zmagalo je mnenje, naj se od sedanje šole odcepijo nekateri deli, ki naj tvorijo sami za sebe šolske okoliše oziroma se priključijo naseljem, ki danes še nimajo možnosti in pogojev za samostojen šolski okoliš.

V na skici navedenem primeru bo šolsko vprašanje rešeno v etapah s končnim ciljem, da se od sedanjega šolskega okoliša v Cerkljah odcepi:

1. naselje Krška vas,
2. naselje Veliko Mraševo,
3. odcepijo vasi Vihre, Gornje Skopice in Dolnje Skopice, ki naj tvorijo samostojen šolski okoliš, v katerega se bi vključilo tudi naselje Mrtvice iz šolskega okoliša Leskovec, ker bodo imeli otroci do šole na Skopicah le dober kilometer, do sedanje šole v Leskovcu pa imajo skoraj štiri kilometre.

Otroci pod 3. navedenih vasi hodijo v šolo v Cerklje, kamor imajo nad 4 km čez polje, kjer pozimi ni gazi, zato morajo po cesti do Krške vasi in nato v Cerklje. Ta pot pa presega 6 oziroma 7 km na eno stran, zato je že s tem utemeljena ustanovitev novega šolskega okoliša. V novem skopiškem šolskem okolišu pa bodo imeli najbolj oddaljeni otroci do šole le en kilometer, in še to le po lepi banovinski cesti, ki je v vsakem vremenu in letnem času odprta oziroma prehodna.

V ostalem delu šolskega okoliša pa ostanejo 4 vasi ob Krki in 3 vasi ob banovinski cesti Cerklje—Krško, ki skupaj tvorijo lep šolski okoliš, kjer imajo otroci do šole največ dobra 2 kilometra poti. Namen, da imajo otroci čim bliže v šolo, je s tem dosežen, sedanje cerkljansko šolsko poslopje pa bo tudi zadostovalo za otroke teh vasi, kar bo imelo ugoden vpliv tudi na gospodarstvo upravne občine, ki bo namesto drage prizidave in dozidave morala sezidati z znatnim prostovoljnim delom le razmeroma poceni šolsko poslopje z dvema učilnicama na Skopicah in prispevati za novo šolsko poslopje na zapadnem delu sedanjega šolskega okoliša, ker bo treba vas Veliko Mraševo in nekaj vasi sosednjega šolskega okoliša obkrožiti v nov šolski okoliš.

V teh novih šolskih okoliših se bodo mogla zidati šolska poslopja z manjšim številom učilnic, ker pri eventuelnem porastu ne bodo v zadregi za učilnice, saj bodo mogli zaradi bližine šole tudi v zimskem času imeti oddelki šolo dopoldne in popoldne. V tem primeru bi sicer odstopili od zahteve, da imej vsak oddelek svojo učilnico, vendar to le pod pogojem, če bi gospodarsko stanje upravne občine ne dopuščalo, da se poslopje dozida. Če prav vem, potem je res, da imajo arhitekti pri izdelavi načrtov za nove šole v vidu možnost, da se n. pr. doda stavbi po gotovi dobi lahko nov del stavbe, ki ne kazi zunanje izgleda stavbe in ki tudi z ozirom na prostore v notranjosti odgovarja.

Po izvršitvi nakazane rešitve bo šolsko vprašanje v cerkljanskem šolskem okolišu rešeno za desetletja, če učiteljska stanovanja pustimo na ramah banovine.

S tem sem hotel na konkretnem primeru pokazati, kako je rešiti šolsko vprašanje, da je v vsakem oziru ugodeno ljudstvu in tudi šoli. Ta način se je izkazal in osvojil tudi pri drugih narodih, ki v marsičem sličijo našemu narodu, zato sem prepričan, da bo tudi za naše šolstvo primeren.

(Dalje.)

Vinko Brumen

Jenski načrt

II. Jenska vseučiliška šola in njen vodja

J e n a

(Dalje.)

Jena močno spominja na Ljubljano. Velika je približno toliko, leži na obeh straneh rečice (Saale), pa nebotičnik ima, le da ga Jenčani skromneje nazivajo »Hochhaus«; tudi »tramvaj« precej nerodno ropota po mestu. Vendar pa Jeni precej bolj stiskajo okoliški hribi in zunanji značaj mesta je precej bolj starinski.

Tujca Jenčani najprej vprašajo, ali je prišel k Zeissu ali k Petersenu. Zeiss ima tam znane tvornice optičnih predmetov in tudi posebno šolo za vse, ki bodo v kakršni koli zvezi z njim (prodajalci njegovih izdelkov). Kar nas je bilo tujcev v »Pension Westend«, so se vsi razen mene mudili v Jeni zavoljo Zeissa, nekateri že tretje leto; tako dolgo namreč traja tista šola. Nekoč sem srečal v Jeni celo neko rojakinjo iz Novega Sada; tudi ona se je šolala pri Zeissu.

Vendar pa prihaja v Jeni marsikdo tudi zato, da vidi Petersenovo šolo. Prav tedaj ko jaz, je obiskal šolo neki »učiteljski« profesor iz Južne Afrike. Spoznal sem tudi neko Švedinjo, pa nekega Šveda, ki je prišel že drugič. Neki Romun je prišel v Jeni za vse leto, ker je v ta namen dobil štipendijo. Prav tako pa je svoj študij izpopolnjeval pri Petersenu neki uradnik iraškega učnega ministrstva. Srečal sem tudi nekaj Nemcev, ki niso bili iz Jene, pa so prišli poslušat Petersena in gledat njegove šole. Tega ali onega pa sem pač še zgrešil.

Nekaj ulic južneje od univerze se nahajata dve poslopji, ki sta v bistveni zvezi s tem, kar se imenuje »jenski načrt« (Jena-Plan). To sta »Erziehungswissenschaftliche Universitätsanstalt Jena« in pa priključena (organizacijsko) jenska »Universitätsschule«. Poslopji nista čisto skupaj in sami po sebi ne vzbujata posebne pozornosti. Prvo je vsaj ob cesti, drugo je celo skrito na nekem dvorišču.

Kmalu bo minilo celo stoletje, kar se je 6. junija 1844 zbralo 11 slušateljev bogoslovja v sobici tedanjega privatnega docenta za pedagogiko v Jeni — Karla Volkmarja Stoya, se združilo v enoto in tako ustanovilo univerzni pedagoški seminar. Naslednje leto je bila ustanovljena vseučiliška šola. Leta 1866 je moral Stoy sicer svoje delo ustaviti, toda 8 let pozneje se je vrnil iz Heidelberga. Dobil je celo neko večjo šolo kot vadnico. Na tej je mož, ki je bil Herbartov in Pestalozzijev učenec, pokazal, da je velik duh zmeraj več ko le zastopnik svoje dobe ter glasnik njenih idej in nazorov. Ko je 1885 umrl, ga je nasledil W. Rein, ki je ostal na tem mestu do 1923. Oba moža sta bila herbartijanca, dasi sta se v marsičem razlikovala, oba sta pa močno dvignila ugled jenske pedagogike. Slednji je zopet hotel biti bolj prost, kakor je bil na redni ljudski šoli, ter si je ustanovil svojo šolo, na kateri je po lastnih besedah hotel preizkuševati uporabnost pedagoške teorije ter je njegova šola bila nekaka pedagoška poizkusna postaja. Njenemu voditelju je znal Rein priboriti prostost v istem obsegu, kakor jo je imel kateri koli drug akademski učitelj, ki je bil obenem vodja kakega seminarja ali zavoda.

Peter Petersen

Po Reinovi upokojitvi je prišel na jensko pedagoško stolico P. Petersen. Rojen 1884 v Flensburgu, je študiral zgodovino, filozofijo in veroznanstvo na univerzah v Leipzigu, Kielu, Kopenhagenu in na poznanski akademiji. Nato je bil v šolski službi v Leipzigu in v Hamburgu. Ko so nekateri hamburški učitelji 1920 ustanovili posebno srednjo šolo — Lichtwarkschule — da bi v njej izvedli nove pedagoške ideje, so ponudili vodstvo Petersenu. Tri leta je ostal tamkaj sredi boja za nove šole, obenem se je habilitiral na hamburški univerzi. Leta 1923 pa je postal profesor pedagoške vede na univerzi v Jeni. Mnogo je potoval (1923—25: Švica, Danska, Norveška, Ameriške Zedinjene države, Škotska in Anglija), zadnji čas tolmači po svetu svoj šolski poizkus (1937: Južna Afrika).

Mnogo pobud za svoje pedagoško delo je Petersen dobil v novem pedagoškem gibanju, s katerim je bil zlasti v Hamburgu v tesnem stiku. Študiral je nemške »Landerziehungsheime« (katerih početnik, H. Lietz, je napravil načrt zanje, ko je študiral v Angliji!) in pa razne druge pedagoške poizkuse (na pr. J. Langermanna, M. Montessori, J. Ligharta, O. Decrolyja, B. Otta...), nekatere od teh je sam opisal. Od pedagoških klasikov posebno ceni J. H. Pestalozzija, Fr. Fröbla in Fr. W. Dörfelda.

V Jeni je Petersen 24. maja 1924 odprl »Erziehungswissenschaftliche Anstalt« namesto prejšnjega pedagoškega seminarja, obenem pa je od l. 1925 dalje izgradil tip šole po »jenskem načrtu«, kakršna je danes do neke mere jenska vseučiliška šola in več šol zlasti v Westfaliji. Nekateri starši so ga namreč v začetku leta 1925 prosili, naj bi sprejel v svojo šolo njihove otroke, ki so že več let obiskovali druge šole. Dobil je močno in malo nadarjene učence obeh spolov in vseh stanov ter je z njimi poizkušal dograditi prosto občo ljudsko šolo (eine freie allgemeine Volksschule), kakor si jo je že dalje časa zamišljal. Kolikor sem mogel zvedeti, pa vsaj v času mojega obiska ni vanjo hodil noben katoliški otrok; sicer pa je nedaleč proč obstojala posebna katoliška privatna ljudska šola.

J e n s k a p e d a g o g i k a

Da bomo bolje razumeli jenski poizkus, se mu bomo približali od dveh strani. Ozrli se bomo na nekatere izmed njegovih miselnih osnov, nato pa si bomo ogledali dejansko izvedbo načrta v jenski šoli. Ni mogoče iti v vse podrobnosti Petersenovih pedagoških nazorov in nauk, nekaterih pa se bo vendar treba dotakniti.

Kogar zanima kaj več, kakor pa bo mogel najti v tem članku, ki hoče dati le nekaj pobude, si naj ogleda Petersenova dela! Miselno utemeljitev svojih pedagoških nazorov je podal v dveh knjigah svoje »Allgemeine Erziehungswissenschaft« (I, 1924; II, 1931; napovedan je tudi III. del, ki pa doslej ni izšel) in v »Pädagogik« (1932; v drugi izdaji kot »Pädagogik der Gegenwart«, 1937). Nekak teoretski uvod v jenski poizkus imamo v knjižici »Der Jena-Plan einer freien allgemeinen Volksschule« (1927, 7/8. izd. 1936/37, knjižica je znana kot »Kleiner Jena-Plan«). V samo delo jenske šole vodijo dela: Petersen-Wolf, »Eine Grundschule nach den Grundsätzen der Arbeits- und Lebensgemeinschaftsschule« (1925); Petersen, »Schulleben und Unterricht einer freien allgemeinen Volksschule nach den Grundsätzen Neuer Erziehung« (= Jena-Plan I, 1930); Petersen-Förtsch, »Gestaltendes Schaffen im Schulversuch der Universitätsschule Jena 1925—1930« (= Jena-Plan II, 1930); Petersen, »Die Praxis der Schulen nach dem Jena-Plan« (= Jena-Plan III, 1934; prinaša tudi poročila o delu na nekaterih šolah izven Jene). Neke vrste didaktiko nove šole je prinesla Petersenova »Führungslehre des Unterrichtes« (1938). V rahlejši ali tesnejši zvezi z jenskim šolskim poizkusom so tudi ostala Petersenova dela in spisi njegovih sodelavcev, katerih poseben spisek našteva 138 številčk (po stanju 1. aprila 1936), so pa nekateri spisi ali njih deli večkrat omenjeni; navedeni so tudi prevodi in nekatera poročila o jenski šoli.

Pričujoči spis se v teoretskem delu nekoliko naslanja na omenjene in še nekatere druge spise, v ostalem pa na piščeve lastne zapiske pri hospitacijah in razgovorih s Petersenom ter z učitelji jenske šole.

III. Miselne osnove

Kako bodi šola urejena?

Šola hoče in mora služiti življenju, zlasti še njegovi pedagoški funkciji. Ni edina ustanova s to nalogo (tudi družina, cerkev, društva itd. vzgajajo), je pa ena izmed najizrazitejših. Ker hoče služiti življenju, se mora temu kar najbolj prilagoditi. Kako to doseže? Kakšno notranjo strukturo ali življenjsko obliko naj si ustvari? Ali naj posname obliko mladinskega taborišča ali društva, nekake mlade in male države ali občine, delavnice ali kmetije, laboratorija, tovarne ali trgovine, morda družine? Vse te oblike so že poizkusili posneti in uvesti v šolah razni šolski reformatorji. Nobena izmed njih pa šoli ni povsem primerna. Saj je resnica, da ima šola opraviti z mladino, ki je v raznih taboriščih in društvih ustvarila sebi primerne oblike sožitja. Tudi vzgojne vrednote dela in raziskovanja v laboratorijih je treba priznati. Potrebam gospodarskega življenja se šola ne more in ne sme izmikati. Vzgojni pomen dobre družine je tako priznan, da šolnika nehote zamika in zaželi ustvariti s podobno organizacijo podobno sožitje, pa podobne vzgojne možnosti in uspehe. A izkušnje so pokazale, da šola vseh teh oblik popolnoma poustvariti ne more; morda posname lupino, izmakne se ji rado jedro. Poleg tega namen šole ni isti ko pri mladinskem društvu, v delavnici ali v družini. Svojemu posebnemu namenu primerno naj si šola ustvari lastno obliko sožitja, ki bo kar najbolj življenjska, a tudi kar najbolj — v najboljšem pomenu besede — šolska, služéča posebnemu namenu šole.

Življenje vzgaja v družini in v delavnici, v trgovini in v tovarni, v cerkvi in na ulici. Nobena izmed teh ustanov pa ne vrši samo svoje pedagoške funkcije. Vsaka od njih dobiva pomoč od drugih institucij. In šola se je razvila kot prav tista ustanova, ki podpira, nadaljuje in širi ter pogloblja to, kar so prav v vzgojnem pogledu začele in storile družina in delavnica, cerkev in trgovina. Ne vrši in ne more pa vršiti vseh tistih poslov, ki jih opravljajo našteje in druge ustanove. Nastale so šole, ko se je vzgojna funkcija oddelila od ostalih in ko se je vzgojna funkcija raznih ustanov strnila v posebnih ustanovah. Šole so nastale ostalim ustanovam v pomoč, ne zato, da bi jih nadomestile in zamenjale. Vendar pa nobena izmed onih ustanov danes skoraj ne more pogrešati pomoči šole. Ta je po vsem tem torej ustanova, ki ima svoje posebne naloge, in mora prav zato najti socialno in organizacijsko obliko, ki bo njej lastna in najprimernejša.

Pri tem pa ne more šola mimo nekaterih dejstev. Ona je deloma naravna, deloma pa je umetna tvorba. Njen vodja in učitelj je javni nameščenc. Za njim je oblast, ki se ji morata pokoriti on in šola. Učenci morajo priti v šolo, često prav v določen zavod. Stavba sama tudi omejuje šolsko življenje.

V tem okviru, pa v skladu s svojim smotrom in nalogami, more šola ustvariti svojo lastno življenjsko obliko in organizacijo. (Dalje.)

Učna snov iz elektrike

XXI. Generator

(Dalje.)

Glavna dela generatorja sta rotor in stator. Rotor je sestavljen iz žičnih ovojev, ki so v obliki tuljave naviti okoli železnega jedra, stator pa tvorijo močni magneti (elektromagneti). Namestitev pa je lahko tudi obratna. Od jakosti magnetnega polja in števila žičnih ovojev je odvisna jakost in napetost induciranelega toka. V generatorju nastaja izmeničen tok. Pojem izmeničnega toka objasnimo z risbo, ki predstavlja dva magnetna pola z vmes vrisanimi magnetnimi silnicami (dovolj veliko, v vodoravni legi). Med poloma premikamo žico in vidimo, da ista seka največ magnetnih silnic, ko se premika v vodoravni sredini svoje krožne poti med poloma. Ko se dviguje, pojema število sekanih silnic in je najmanjše, ko je žica najvišje. Temu ustrezajoče pojema tudi inducirani tok, ki nato narašča, potem pojema in zopet narašča itd. Prav tako se tudi neprestano izpreminja smer induciranelega toka. Smer toka določimo po Jožef-Štefanovem pravilu, da teče tok v smeri, ki jo kaže desna roka človeka, ki plava v smeri magnetnih silnic in je z obrazom vedno obrnjen v smer proti žici. S tolmačenjem na sliki, še boljše pa, ako učenec, na tleh ležeč, posnema plavača, spoznamo, da se smer toka pri vsakokratnem zavrtljaju žice dvakrat izpremeni.

Istosmerni tok dobimo iz generatorja s pomočjo tokovega menjala ali komutatorja. Komutator je obroč, razdeljen po osamilu v dva dela. Ob njem drsita ščetki, ki odvajata tok iz generatorja. Komutator se vrti obenem z rotorjem in kakor se menjuje smer toka, tako se menjuje tudi stik obeh polovic komutatorja s ščetkama in od generatorja teče istosmerni tok.

XXII. Transformator

Za prenos električne energije na velike razdalje je potrebna velika napetost toka. Električen tok nizke napetosti se lahko porazdeli le v območju 1 km od elektrarne. Če hočemo tok voditi na večje razdalje, ga moramo izpremeniti (transformirati) na visoko napetost do 220.000 voltov. Na kraju uporabe je treba to napetost zopet spremeniti na uporabno napetost od 110 do 220 voltov.

Napetost električnega toka izpreminjamo s transformatorji. Transformira se lahko samo izmeničen tok. Glavni del transformatorja so železna jedra, okoli katerih so navite primarne in sekundarne tuljave. Od števila in razmerja ovojev na tuljavah je odvisno delovanje transformatorja. Ako hočemo nizko napetost izpremeniti v visoko, potem število ovojev na sekundarni tuljavi pomnožimo, ako pa je treba tok visoke napetosti spremeniti v nizko, potem ima primarna tuljava mnogo ovojev, sekundarna pa malo. Zaradi hlajenja in varnosti je transformator postavljen v kotel, napolnjen z oljem, vsa naprava pa močno izolirana. Transformiranje toka pokažemo otrokom z induktorjem.

(Dalje.)

Iz metodike pevskega pouka na ljudski šoli

Že površen pogled na sodobno življenje nas pouči, da današnja miselnost duhovnim vrednotam ni naklonjena, pač pa čimbolj stremi za gmotnimi, otipljivimi dobrinami. V dobi civilizacije in tehnike gineva smisel za nadtvarni svet, za dobroto in lepoto. Moderni človek ne kaže navdušenja za stvari, ki mu ne prinašajo koristi v materialnem oziru; saj plemenitosti, značajnosti, sočustvovanja, požrtvovalnosti, zvestobe, dobrote in lepote ne more spreminjati v denar. Kaj imam od tega, koliko mi to in to koristi, kaj bom s tem in tem zaslužil . . . , to so vprašanja, s katerimi se zaposluje današnji človek.

Hitri tempo življenja in trdi boj za obstanek mu skoraj ne dovoljujeta misli, da obstoji poleg gmote s plehkimi užitki še višji svet, svet duha, dobrote in lepote, ki more nemirno človeško srce neprimerno bolje zadovoljevati in ki skriva v sebi neusahljive vire trajnejših užitkov.

Res pomilovanja vreden je človek, ki sega po zelenem in kislem sadju, ko se drevo lepote šibi od obilnosti zrelega in sladkega sadu. Koliko duhovnih dobrin, lepote in višjih užitkov gre neopaženo mimo njega, ko bi se mu bilo treba le ozreti in iztegniti roko po njih! Lepota duha, lepota oblike in besede, lepota barv in tona ostaja omejena le za ožji krog človeštva, večina pa se zadovoljuje le z njenim odtenkom in njeno senco! Čudovita dela slikarskih mojstrov ostajajo neupoštevana, kupi pesniških proizvodov se praše po založbah nerazprodani, glasbena dela in umotvori odmevajo pri praznih klopeh od gluhih sten ali koncertnih dvoran . . . Z lahkoto pa širi židovski tisk svoj »šund«, natrpan z vsebino, ki jo more prenašati le bolna fantazija, publika hiti mimo gledaliških hramov v kino-dvorane, naslaja se ob zvokih divjaškega jazz-banda in hreščeče harmonike . . . Sodobni človek se zadovoljuje z lupino, s površino, jedra in bistva ne išče!

Ob ugotovitvi dejstva, da ostaja današnji človek le na površini do-
jemanja umetnosti ter da mu manjka zmožnost, prodreti do globin prave lepote, se vsiljuje vprašanje, ali more šola prinesti svoj delež k preoblikovanju današnje miselnosti in čustvovanja? Ali mu more njegovo zaverovanost v plehko plažo izbiti iz glave ter mu dati podlago za do-
jemanje resnične lepote in prave umetnosti? Šola s takšnim ustrojem, kakršen je danes, gotovo ne. Kadar si šola postavlja cilj, da natrpa svoje gojence z vsem mogočim in nemogočim znanjem, ki bo koristilo gojencu v tem in onem poklicu v življenju, kadar si učenec vbija v glavo neštevilne vednosti zaradi izpita in zaradi izpričevala, je smisel za doživljanje lepote že v kali zatrt. Le v šoli, ki ima svoj poudarek na vzgajanju gojenca in dela na graditvi njegovega značaja, morejo rasti tudi klice umetniškega življenja in dvigati smisel za estetiko.

Najlaže dojemljiva in najbolj neposredna je pevska ali glasbena umetnost, govorica od srca do srca. Pevska umetnost je ključ do srčne

izobrazbe. Navadimo mladino, da vzljubi petje, pa bo sprejemljiva za vse dobro, lepo in vzvišeno. Umetnost, zlasti pevska, je posredovalka med Bogom in našo dušo. Pevsko umetnost moremo prištevati k najvažnejšim vzgojnim činiteljem. Že Göthe je v svoji »Pedagoški provinci« odkazal petju in glasbi najvažnejše mesto, ki je bilo izhodišče vsem drugim predmetom.

In naloga šole bi bila, obuditi zatrti smisel za pevsko izobrazbo ter voditi gojenca v kraljestvo tonov in glasbenih umotvorov. Naj bi mu duša zadrhtela ob prelivanju očarujočih zvokov, naj bi se mu duh dvignil ter zahrepenel po praviru Resnice, Lepote in Dobrote!

Kako pa danes šola goji to poslanstvo, da se omejim le na pevski pouk? Žal je odnos vzgojnih činiteljev do petja danes prav mačehovski! Že učni načrti postavljajo petje skoraj na zadnje mesto v vrsti učnih predmetov, pa tudi praktični vzgojitelji ga marsikje smatrajo kot »nebodigatreba«, kot breme, ki se mu ob vsaki priložnosti radi izognejo. Malo kratka je urica na teden, ki jo določa učni načrt, pa še ta mora večkrat na ljubo ostalim predmetom odpasti. Ob razdeljevanju učnih predmetov v začetku šolskega leta člani učiteljskega zbora kaj radi prepuščajo pevsko uro tovarišu, ki naj prevzame pouk petja na vsej šoli! Tako postopanje more izhajati seveda le iz naziranja, da je petje postranski ali pa celo nepotreben predmet, ter iz nepoznavanja vzgojnih in kulturnih vrednosti pravilnega pevskega pouka.

Dasi bi učiteljstvo po svoji izobrazbi moglo dajati impulz (pogon) vsemu glasbenemu življenju zlasti na deželi, dostikrat samo ne čuti pravega veselja do glasbene umetnosti in ne kaže posebne potrebe do muzikalnega izživljanja. Ob ustanavljanju raznih glasbenih krožkov, pevskih zborov marsikdaj odteguje svoje sodelovanje, skrivajoč se za krinko skromnosti in dozdevnega neznanja. (Dalje.)

V. Brumen

Obisk na Angleškem

1. Prihod

Ko sem odhajal na pot, sem se še posebej veselil časa, ki sem ga imel preživeti na Angleškem. Saj mi je bilo včasih tudi malo tesno pri duši, kadar sem pomislil, da mi je priti med čisto tuje ljudi, ki da so tako sami svoji, da tujca še prav pogledajo ne; ki potrebujejo tujca, da jih tega onemu predstavi; ki uživajo pol sirovo hrano in menda silno mnogo, zlasti zjutraj; ki govorijo ali stiskajo skozi priprte ustnice jezik, katerega ni mogoče umeti. Take in podobne stvari sem večkrat slišal o Angležih, nikoli pa še nisem prišel v stik z njimi.

V Münchenu sem srečal kopico ameriških študentov in za silo sem jih celo razumel, kadar so govorili nemški, prav nič pa njihove angleščine.

V Ljubljani sem se dve leti učil tega jezika in nekaj romanov sem bil celo pred odhodom prebral. Tudi v Nemčiji sem študiral in bral. Izpit pa me je čakal v Londonu. Griebenov »Vodnik po Londonu« me je že naprej »tolažil«, da je treba znati nekaj angleščine, če hočeš v London.

V vlaku čez Holandsko smo še govorili nemški, tudi na holandski ladji čez Kanal smo si pomagali s tem jezikom. Celo angleškim carinikom sem svoje reve in težave tožil v nemščini. Našel sem vlak in podzemeljsko železnico v Londonu, prestopil sem na križišču, izstopil in se z dvigalom pripeljal na londonsko površino. Tukaj pa je na mah bilo konec vse moje nemške in posebej še Griebenove modrosti. V temi nisem mogel razpoznati nebesnih strani, niti najti uličnih napisov, pa mi je bil načrt mesta brez haska.

Pomislil sem, skrbno sem si sestavil vprašanje in se obrnil do neke dame: »Where is Tavistoke Square, please?« (Kje je T. S., prosim?) Zvonko in jasno mi je odgovorila: »I am sorry I don't know.« (Žal mi je, ne vem.) Umel sem in se nerodno zahvalil, vedel pa nisem ničesar. V bližini sem zagledal nekega moža in njemu zastavil isto vprašanje. Ni me pa niti pogledal ter je odgovoril precej hitro: »Second right, first left.« Umel sem le prvo polovico odgovora in jo ponovil. Zato mi je povedal vnovič, tokrat malo počasneje. In umel sem: druga desno, prva levo — ulica ali cesta namreč. Zahvalil sem se, odšel, štel ulice, dokler se nisem ustavil pred hotelom, ki sem ga iskal in kjer so govorili tudi nemški. Vse pozneje pa nisem pozabil moža s ceste. Celo hvaležen sem mu bil za skopost z besedami, ker kake daljše razlage najbrž niti ob ponovitvi ne bi razumel.

Pozneje sem se preselil k neki družini, da bi hitreje prodrl v skrivnosti govornjene angleščine. Takoj od početka sem še nekaj razumel, kmalu pa prav ničesar. Skraja so se vsi trudili, da so govorili z menoj počasi in razločno, jaz pa sem napeto pazil na vsak zlog in glasek. Potem smo se utrudili oboji in nismo se več razumeli. Bral pa sem liste in knjige in ušesa so se mi zopet odprla. In šlo je. Obiskoval sem šole in druge ustanove, srečaval sem prav različne ljudi, razumel nekatere bolj, druge manj, vztrajno pa sem govoril samo angleški.

Tako je bilo iz dveh razlogov. Nikoli nisem sijajno znal nemški, vendar sem v Nemčiji v jezikovnem oziru dobro izhajal. Pač so mi tovariši sostanovalci in drugi popravili včasih kake besede ali reklo, pogovoriti pa sem se mogel o vsem in popotne zapiske sem celo pisal v nemščini in z gotico. Ko pa sem v Londonu okrog sebe slišal le angleščino, se trudil, da bi jo umel in govoril, pa sem menda nemščino izrinil iz zavesti ali kaj. Govoriti je več nisem mogel. Slog se mi je nehote prevračal, besede sem zamenjaval z angleškimi, ali pa nemške po angleško izgovarjal. Še vse doslej te krize nisem čisto prebolel. Dogaja se mi rado, da povem ali napišem angleške besede v nemškem stavku — ne pa obratno. Vedno mi je še angleščina bliže ko nemščina. Morda so za to še kakšni osebni vzroki, vsekakor pa je zanimivo.

Umljivo je, da Angležev nisem hotel nadlegovati s polomljeno nemščino. Hotel pa sem se tudi čimprej naučiti angleščine. Obenem pa sem pri vsakem obisku želel, da bi se Angležem čimbolj približal. Pričakoval sem, da mi bodo v svojem jeziku povedali marsikaj, česar ne bi zvedel, ko bi se menili v kakem tujem jeziku. Tudi sam sem bolj zgovoren, kadar se lahko po domače razklepetam.

Seveda sem se skušal Angležem prilagoditi tudi v drugih ozirih, ne le v jeziku. Študiral sem njihovo hrano in ponašanje, obleko in obraze, hojo in demonstracije, ker sem v vsem iskal ključa, ki bi mi odprl vratca do umevanja vsega, kar se imenuje angleško vzgojstvo in angleška pedagogika. Ko so mi bile nekatere oblike preveč neumljive, ko sem izpraševal in tožil, da temu in onemu ne morem do dna, so mi nekateri sami svetovali, naj se ne ustavljam le ob šolstvu, nego naj si ogledam vse strani angleškega življenja. Ubogal sem in marsikaj se mi je počasi odkrilo, vse ne. Prekratek je bil moj čas. Rad bi pa še kdaj pogledal tja gor in če bi mi kdaj uspelo, bi si še ogledal to in ono, kar sem prvič zgrešil. (Dalje.)

Narodna kultura

Etbin Boje

Naša narodna zavest, vzgoja in obramba

8. Načrt za preureditev narodnoobrambnega dela

Vrnimo se h konkretni strani problema!

(Dalje.)

Zlasti veliko nalog nas čaka v notranje narodnoobrambnem pogledu.

Predvsem je treba odstraniti vse kvarne vplive, ki prete kakorkoli zavirati in oslabiti našo kulturno rast, nasprotno pa je treba pospeševati vse, kar utrjuje bit našega naroda z gospodarske, socialne, prosvetne, zdravstvene in npravstvene, vzgojne in verske strani. Treba je, da se naš človek, pa bodisi kmet ali delavec, obrtnik ali trgovec, samostojen podjetnik ali intelektualec, gmotno opomore in okrepi življenjske pogoje za svoj obstoj. Narodno gospodarstvo, združništvo in to denarno kakor še bolj blagovno, zavarovalnice kakor zasebne samopomoči, tujskoprometne naprave kakor ustanove posameznih organizacij, skratka vse, kar pospešuje življenjsko blagostanje našega človeka, naj se smotrno in načrtno organizira. Zlasti pa bo treba še poglobiti socialno dejavnost v našem narodu. Kljub vsemu lepemu dosedanjemu delu na tem polju (vse od Slomškove pa do Krekove dobe in do današnjih dni) nas čaka še mnogo hvaležnega dela, ki se posebno v tej smeri danes kar ne more izčrpati. Zakaj kdor svoj narod resnično ljubi, bo vedno na straži proti slednjemu časnemu, še bolj pa večnemu sovražniku, pripravljen dati tudi življenje, če bi bilo treba. Čim bolj namreč kdo svoj narod ljubi, tem bolj ljubi slednjega člana v njem. Kako ne bi vzljubili šele tistih, ki so potrebni naše največje ljubezni in dejanske pomoči. Tako je narodnost tesno povezana s socialnostjo in karitativnostjo. Ravno na karitativnem polju lahko pri nas še veliko ustvarimo. Narod, majhen kakor je naš, se lahko tako gospodarsko uredi in dvigne, da ne bo v njem toliko revnih in brezposelnih ljudi. Res bi nihče ne smel pri nas stradati ali prezebati. Predvsem je treba zato čim več socialne vzgoje, ki je v okviru naroda hkrati tudi narodna vzgoja. Način

socialnega udejstvovanja pa bo v veliki meri plod takega razmišljanja in doživljanja, oprtega na naše posebne potrebe, ter se bo nedvomno uveljavil tudi v okviru splošnih državnih zakonov.

Prosvetno in izobraževalno delo, ki smo ga že v veliki meri gojili pri nas doslej, bi bilo treba le poglobiti v tem narodnoobrambnem smislu in v skladju z resničnim sedanjim položajem našega naroda in njega potrebami. Zlasti mora biti k delu pritegnjena mladina, da bo pripravljena, ko pride njen čas in bo obstoj tega naroda v njenih rokah. Iz nje naj bi nam vzšle močne, narodno osveščene osebnosti, ki nam jih tako manjka na vseh poljih narodne kulture. V tem smislu bi bilo treba preurediti vso našo vzgojo po izobraževaliških in semeniških. Naši prosvetitelji in kulturni delavci bi morali vsaj do prave, znosne mere delati složno in obzirno drug ob drugem, da si tako vzgojimo klenih in zavednih mož, ki bodo šli narodu iskat boljših usod. Zadevni nedostatki in začetniška, še polzanemarjena stanja na vseh poljih naše kulture kažejo, kako malo je še v vseh naših pravega narodnega pojmovanja in doživljanja ter kako malo smo še prežeti z onim narodnim duhom, ki edini nas more usposobiti za uspešno kulturno stvarjalnost.

Zdravstveno in нравstveno delo v narodu je v tesni zvezi s prizadevanjem na gospodarskem, socialnem in prosvetnem polju našega naroda. I tu bo treba še mnogo storiti, kar so pokazali tudi protialkoholni kongresi. K delu so, poleg treznostne, poklicane tudi športne, mladinske, evgenične in gasilske organizacije, katerih geslo mora biti: zdrav in močan duh v zdravem, odpornem telesu. Če ne bomo sami skrbeli pravočasno za to, nas bo k temu prisilil čas, kakor je že prenekatero druge narode, n. pr. Nemce. Samo malo kasno bo to. Treba bo prej začeti smotrno razpolagati in gospodariti s silami našega naroda.

Nihče menda ne bo tajil, da je naše narodnoobrambno delo v veliki meri zavisno tudi od poglobljenega verskega doživljanja našega naroda. Saj je kulturno delo v narodu, kolikor odgovarja njegovemu duhovnemu smotru, le visoka služba Bogu, ki je med drugimi tudi naš mali narod ustvaril in hoče, da se z njim celokupno stvarstvo poveliča.

Začeti je treba že doma, pri vsakem posamezniku izmed nas, saj je pri vsaki globlje zamišljeni kulturni akciji v ospredju le človek in njegov povratek k sebi. Zato poudarjam predvsem utrjevanje in poglobljanje narodne zavesti in narodnostnega doživljanja. Le če bomo sami dodobra prežeti narodnostnega doživljanja, bomo mogli najti pravec tudi celotni naši kulturni rasti, kar bo že hkrati tudi najboljša naša narodna obramba. Iz tako poživljene narodne zavesti bomo našli dovolj vneme in sredstev za pomoč tistim članom našega naroda, ki so se po sili razmer in usode morali ločiti od našega narodnega telesa. Tako bomo našli dovolj potrebnih stikov s Slovenci drugod, z onimi v širši naši domovini, z našimi izseljenci, kakor z našimi zamejnimi brati. Da pa bo to naše delo pogumnejše, določnejše in ubranejše, bomo končno morali poiskati zveze še z ostalimi evropskimi slovanskimi narodi, ki smo jim sorodni po krvi in značaju, zato da se bomo medsebojno lotili težkih narodnoobrambnih nalog slovanskih narodov in si pri tem medsebojno pomagali. Časovne in kulturne prilike nas silijo k reševanju sodobnih vprašanj in k delu za čim tesnejše zблиžanje vseh Slovanov.

Najprej se nam je torej pokazala potreba, da poglobimo naše narodno-prosvetno delo z razživljanjem narodne zavesti doma, z vzbujanjem narodnega ponosa in spoštovanja do vseh narodnih svetinj in svojiskih vrednot naše narodne kulture. Ako namreč ne bomo več zakoreninjeni v domači zemlji in se dovolj zavedali pripadnosti k lastnemu narodu, potem je bolje, da se ne spravljamo na nikako reševanje izgubljenih, oziroma od narodnega telesa ločenih rodnihih bratov, zakaj mrtveci ne morejo oživljati drugih. V tem primeru bi bili sami izgubljeni bratje in mrtva veja na narodnem telesu, potrebni rešitve. Tu ne bi veljalo nikako prenarejanje in napihovanje nič. Treba je le, da resnično gojimo

narodnega duhá, da negujemo v nas narodni ogenj, narodno zavest. Šele potem, ko je red in sreča v nas samih, ko smo sami polni žive narodne zavesti, je mogoče zanesti to tudi drugim, kjer je to potrebno in nujno.

Le v tako na globoko in na široko začrtanem narodnem duhovnem življenju in soživljanju je možno plodno in uspešno narodnoobrambno delo. Tako bomo našli vedno dovolj obrambnih možnosti in odpornosti za naše narodno telo, hkrati pa si ustvarili tudi zdravo osnovno izhodišče vsemu ostalemu našemu duhovnemu dejstvom. Vse naše izobraževalno in vzgojno narodno delo se mora kot odsek narodnoobrambne dela vendar oslanjati na — globoko v nas tlečo — narodno zavest in domovinsko ljubezen, v kateri mora najti sploh vsako duhovno delo svoje temelje.

Če si hočemo nekoliko поблиže ogledati možnosti pospešenega narodnoobrambno usmerjenega prosvetnega dela v našem narodu, si moramo napraviti zadevno načrtno skico. V splošnem lahko že pripomnimo, da bo le živa oseba in ljudska najneposrednejša bližina tista metoda, s katero bomo mogli uspešno ob naših narodnostnih vprašanjih vzbuditi v našem človeku narodno zavest, jo dvigniti in poglobiti ter tako ustvarjati najboljše ogródje za našo narodno obrambo, če naj bo ta močan branik našega narodnega telesa in duše našega narodnega duhá in bita. Pri sestavi načrta predavanj, ki bi hodila v poštev, seveda ne bi mogli mimo osnovnih vprašanj o narodu in njegovi kulturi, o odnosih naše narodne kulture do drugih ter končno do vsečloveške kulture sploh, pri čemer bomo slej ko prej morali izhajati iz občestvenega pojmovanja socioloških edinic posameznika, družine, sloja, naroda itd. V zvezi s temi osnovnimi pojmi naj bi se obravnavala vprašanja, ki mučijo sodobnike (n. pr. nacionalizem, internacionalizem, narodni socializem, boljšeševizem, šovinizem, fašizem, demokracija in narodnost v pravilni luči). Za tem pa bi prišla na vrsto poglavja, zadevajoča naša narodna vprašanja, kakor: naša zgodovina, narodna samozavest, naš značaj, narodna in državljanska zavest, slovanska vzajemnost, narodna pesem, šege in navade ter sploh narodopisne ostaline (plesí, noša, reki in pregovori, običaji, popevke itd.), naši narodni spomeniki, naš knjižni jezik v govoru in pisavi ter naši krajevni govori in dialektične skupine, književni spomeniki itd., materinščina in esperanto ter prevodi v tuje jezike, različni odnosi narodov do jezika in zgodovine. Dalje predavanja o naši zemlji in nje prirodnem bogastvu ter lepoti, kar usposablja naše kraje za tujski promet in letoviščarstvo, njen značaj, razvoj in sestav. Končno mimo vprašanja našega šolstva, naše umetnosti in znanosti še zlasti vprašanje našega gospodarstva, tujega kapitala, židovstva, tujega elementa v njem sploh, združništva, naše trgovine, industrije in obrti, naših prometnih razmer, našega kmetijstva in delavstva ter inteligence, vprašanje naše vasi, trgov, mest, vaščanov in meščanstva. Razen teh bi sledila še duhovno kulturna vprašanja, organizacije, socialna dejavnost, versko življenje in kvarni vplivi na naš narodni organizem sploh ter blagodejni vplivi na naše narodno zdravje. Vse to bi moralo izzveneti in biti resnično prežeto teženja in volje, narod duhovno dvigniti, gospodarsko okrepiti in pravno prevzgojiti.

To bi bilo le nekaj na prvi pogled potrebnih tém za predavanja in obravnavanja po naših prosvetnih in narodnoobrambnihih društvihi. Za marsikatero teh naštetih in nenaštetih vprašanj, ki v podrobnem zadevajo v prosvetno vzgojnem prizadevanju našo n o t r a n j o n a r o d n o o b r a m b o in njene temelje, imamo že dane in pisane potrebne priročnike s primerno tvarino, za marsikatero vprašanje pa bi bilo že obstoječe treba predelati in prirediti, da bi imeli večji in hitrejši učinek, za marsikatero pa nam jih še manjka in bi jih bilo treba na novo ustvariti, zbrati in napisati. Z njimi bi se morala v prvi vrsti založiti vprav naša prosvetna društva in narodnoobrambne organizacije in se po njih tudi ravnati. Tako bi lahko prav na ta način nudili narodu tisto izpopolnitev njegove splošne osnovnošolske naobrazbe, ki jo šola zaradi svojih pomanjkljivosti in svoje tradicionalne birokratične oblike in okorelosti ne da in ne more dati. To bi bilo

dopolnilo prave življenjske narodne šole, ki nam je tako zelo manjka prav od časov Slomška sem in njegovih nadaljevalnih šol. Ta narodna šola, ki bi dajala našemu ljudstvu potrebno neposredno narodno in življenjsko izobrazbo za konkretne potrebe in stvaritve, bi se lahko smotrno organizirala po vsem našem podeželju. To bi bila v resnici tista ljudska visoka šola, ki so o njej pri nas že nekateri pisali, nekateri jo pa že celo poskušali ustvariti. Samo redna in sistematično urejena bi morala biti s svojimi izobrazbenimi tečaji, ker priložnostna predavanja brez enotnega stvarnega in idejnega načrta ne izdajo veliko. O tem priča že vse naše dosedanje prosvetarjenje, ki je sicer marsikje oralo ledino v izobraževalnem smislu, a bilo vse premalo povezano in osredotočeno, smotrenò in načrtno. Naš čas s svojimi potrebami pa zahteva nujno vprav to načrtnost in ubranost v pravcu naroda in njegovih potreb. Če so n. pr. to že storili Nemci in začutili drugi, večji narodi, je to za mali narod, kakršen je naš, tem prej potrebno, zlasti še, ker je led širše izobrazbe v našem narodu že prebit in so ledino v tem pogledu razorali že drugi.

Prof. E. Deisinger

Historična študija o pisanju in branju v prejšnjih časih

III

(Nadaljevanje)

Branje, to je zmožnost, v tiskano ali pisano besedo položeno misel sprejeti in jo dojeti, je bilo prvi pogoj tudi za razmah časopisnega tiska med najširše ljudske plasti.

Pouk branja se je vršil popolnoma ločeno od pisanja. Pomanjkljiva učna metoda je silno otežkočila učenje branja; za otroke je bilo to učenje pravi bič.

Najlepše so doživljali pouk branja otroci one dobe, ko je šolska metoda nalagala osladitev učenja s slaščicami v obliki črk ter z ocvrtimi črkami. Ivan Bernard Basedow (1723—1790) je kot filantrop v svojem vzgajališču priporočal in z vnemo zagovarjal to metodo »lizanja in hrustanja črk« ter kvartanje s črkami iz peciva. Sicer pa je metoda ocvrtih črk že stara. Basedow je to misel le razširil še na kvartanje s črkami iz sladkorja. Učitelji so v šoli delili otrokom slaščice v obliki črk, da bi otroci tako laže zvezali svoje hedonske občutke s spominom. Svojo hčerko je Basedow po tej metodi »lizanja in hrustanja sladkornih črk« naučil že s tremi leti branja. Mnogo pristašev je imel Basedow, če ne toliko med učiteljstvom, pa med otroki in peki. Trgovcem in pekom je kupčija s čokoladnimi črkami in finim pecivom v obliki črk lepo cvetela. Dunajska prva pekarna in dvorna dobaviteljica finega peciva je še do pričetka svetovne vojske pekla za šolarje pecivo v obliki črk in številk.

Izvemši to ljudomilo sladkorno metodo je bil pouk čitanja tja do 19. stoletja otrokom zares prava pokora. V šoli je učitelj prečital iz kake knjige ali molitvenika otrokom nekaj stavkov, nato so te stavke nekajkrat ponavljali, da so si jih zapomnili, zatem pa so v stavčni zvezi iskali posamezne črke in jih primerjali po podobnosti med seboj. Ta metoda je bila težka, in otroci zlepa niso mogli razumeti v dani besedi akustični znak črke.

Knjižničar Düwal, ki se je iz neznatnega pastirčka povzpел do učnjaka in dvornega bibliotekarja v bivši dunajski dvorni knjižnici, nam o sebi lepo pripoveduje, kako se je na isti način naučil brati. Kot nepismenemu pastirčku mu je prišla nekoč v roke podobica, na kateri je bil zadaj tiskani očenaš. On je besede iz očenaša toliko časa primerjal med seboj in jih opazoval, da je analitično odkril posamezne črke v besedi.

Do srede 19. stoletja so uporabljali učitelji v šoli črkovalno metodo, po kateri so si otroci morali zapomniti cele zloge. Koliko so pri tej metodi trpeli učenci, naj zapišem pričevanje ljubljanskega kanonika Franceta Kramarja. Le-ta je hodil v šolo v Ribnico, kjer je učil učitelj Anton Klubar. Pohvalni dekret škof. konzist. z dne 19. septembra 1818 omenja Klubarja kot zelo spretnega in dobrega učitelja. Tudi tedanji ribniški dekan Humel je v svojih poročilih pohvalil učitelja Klubarja kot zelo marljivega in spretnega v učiteljski službi. Klubarjev učenec in poznejši kanonik Franc Kramar nam torej popisuje Klubarjevo učno metodo takole:

»V I. razredu je bilo nas šolarčkov kakih 60—70. Vsak je imel svojo nemško abecedno tablico. Z njo smo letali posamezno in zaporedoma k mizi, da nam je učitelj našteval črke po vrsti in smo jih mi izgovarjali za njim. Ko je povedal črke, je pognal vsakega v klop in nastopil je drugi, za njim tretji itd. Imel je navado, da je otroke takrat, kadar mu je izrekel črke, suval z nekim bodalcem v kazalec ali pa mahal po glavi in hrbtu ter tako res vtepal otrokom črke v glavo. Nosili smo vsi kazalce krvave, ranjene ali gnojne, v znamenje, da smo učenci njegovega razreda. Te rane so bile strašilo drugim otrokom, da so se bali šole.«

Klubar¹ je bil tudi učitelj našega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna.

Najbolj pogosto pa sta pela v šoli šiba in »štaberle«. »Štaberle« je bila ravnilu podobna palica z okovanimi robovi. Otroci so bili pogosto deležni teh dobrot štaberla in so nosili vse roke otekle od udarcev v strašilo drugim otrokom pred šolo. Starejše ljudstvo še pomni to metodo vtepanja črk v glavo s palico in štaberlom.

Naše starejše ljudstvo še pomni, kako jim je s palico vtepal črko-znanstvo v glavo učitelj Jakob Cerar (roj. 1814, umrl 3. febr. 1883). Začel je poučevati otroke v Škocjani pri Dobu v Biznikovi hiši št. 23. V njegovo šolo je prihajalo 15—20 otrok dnevno. Hodil je s palico pod pazduho gori in doli. Mahal je neusmiljeno s šibo, kamor je priletelo. Otroci si niti dihati niso prav upali, tako tiho je bilo v šoli. Zavaljo te njegove vojaške discipline so mu rekli »statholtar«.

Dolgo se je torej pri nas držala ta črkovalna metoda, ki je otrokom čestokrat tako zagrenila šolo in učenje zavaljo gospostva šibe in palice.

Bavarski šolski svetovalec in pedagog Henrik Stephani (1765—1850) je bil odločen nasprotnik črkovalne metode ter je bil dosledni in vztrajni

¹ Klubar se je v Ribnici tudi oženil z Marijo roj. Nosan ter je priženil hišo št. 77. Umrl je leta 1835. Praviijo, da je bil zelo pobožen mož.

borec za glaskovalno metodo. Tudi on je še poučeval samo na tiskanih črkah. Le počasi si je utirala glaskovalna metoda pot v naše šole, dokler ni črkovalno povsem izpodrinila. (Dalje.)

Iz šolske zgodovine

Ivan Štrukelj

O razvoju šolstva na Viču

VII. Vič dobi meščansko šolo

(Konec.)

Solsko leto 1928/29: Sklep krajevnega šolskega sveta iz leta 1919 se je uresničil. Vič je dobil meščansko šolo. Otvorjena sta bila 1. in 2. oddelek. Ker še ni bilo nastavljeno učiteljstvo za meščansko šolo, je prve priprave in pouk prevzelo učiteljstvo ljudske šole. Imenovanje učiteljstva za meščansko šolo se je počasi in postopoma vršilo. Prvi je bil imenovan ravnatelj g. A. Fakin in nato še ostali. Z vsakokratnim imenovanjem usposobljene učne osebe za meščansko šolo se je učna oseba iz ljudske šole vrnila nazaj v ljudsko šolo. Da je dotična učna oseba ostala še na Viču, je bilo to mogoče zaradi tega, ker se je ljudska šola le postopoma reducirala. V šolskem letu 1928/29 sta bila še 7. in 8. oddelek, ker ni kazalo učencev teh dveh oddelkov potisniti nazaj v 1. in 2. oddelek meščanske šole. Poleg tega je bil vpeljan v 6., 7. in 8. oddelku strokovni pouk, ki zahteva več učnih oseb kot razredni. Kaj hitro pa so nastopile že predvidene težave. Naval na meščansko šolo je bil velik. Ni ji bilo dovolj, da ji je ljudska šola odstopala leto za letom po eno učno sobo, potrebovala je več sob, katerih ji ljudska šola zaradi svojega obrata odstopati ni mogla. Bila so mala trenja med upraviteljema in učiteljstvom, toda ta trenja so ostala pod šolsko streho in se niso obešala na veliki zvon. Krajevni šolski svet in občinski odbor sta že prej, preden je bila meščanska šola otvorjena, uvidela, da ne gre, da bi bili obe šoli v istem poslopju, ki je — četudi je veliko — že premajhno za ljudsko šolo. Poklicala sta stavbenika, da bi napravil načrte, kako bi bilo treba šolsko poslopje povečati s prizidki. Uradni okrajni zdravnik pa je te načrte zavrnil v zadovoljstvo obeh upraviteljev, učiteljstva in vseh pametnih Vičanov. Odrejena je bila nova komisija, ki naj bi odločila, kako in kaj. Ta je določila, da je treba zgraditi za meščansko šolo posebno poslopje in to na posestvu Marije Zadnikar. To posestvo je v središču šolskega okoliša in najbolj pripravno. Meri približno 60 arov. Šola bo lahko imela igrišče in šolski vrt, pa bo za poslopje še vedno dovolj prostora. Lepšega prostora na Viču sploh ni. Šola bi bila že zgrajena, če bi ne bilo delalo težave neko društvo, ki je bilo prostor najelo zase. Končno je zmagala zdrava pamet odločujočih činiteljev in ljudstva in lansko pozno jesen so pričeli z zidanjem. Letošnjo jesen pa se bo meščanska šola preselila v krasno in po vseh novejših pedagoških in higienskih predpisih zgrajeno poslopje. Čast mestni upravi! Kaj takega, da stoje v razdalji 200 metrov pa v ravni črti, kar tri šolska poslopja, se redkokje vidi.

Pa vrnimo se zopet nazaj v poslopje ljudske šole in v leto 1928/29. Konec decembra leta 1929 smo dobili nov ljudskošolski zakon. Po njem smo ljudsko šolo iz 8 razredov formirali v osnovno in višjo. Kakor prejšnja leta, tako je ljudska šola tudi sedaj ob meščanski šoli prirejala patriotske slavnosti, zlasti ker so se vršile skupno z meščansko. Zaradi premajhne telovadnice pa so se skupne proslave kaj kmalu opustile, le ob koncu leta sta imeli še obe šoli skupno akademijo. Ljudska šola je imela tudi posebno igro to leto: »Tone pojde v kolonijo«. V resnici ni odšel samo Tone, temveč še 21 njegovih sošolcev in

sošolk. Predavanja za dekleta so se nadaljevala tudi to leto in pa tečaj za šivanje. Pri božičnici je bilo obdarovanih 82 otrok.

V letu 1930/31 so bila v šoli predavanja Sadjarskega in vrtnarskega društva, Rdečega križa, dalje je bilo predavanje proti tuberkulozi in proti alkoholu. Tudi s tečajem za dekleta se je nadaljevalo. Udeležba ljudstva je bila kar zadovoljiva. Posebno velika pa je bila udeležba ob razstavi ob koncu šolskega leta. Obdarovanih otrok pri božičnici je bilo 92. Zgodovinski dan za Vič je bil 27. junij 1931. Ta dan je stekla cestna železnica prvič na Vič. Slavnostne otvoritve in blagoslovitve se je udeležila tudi ljudska šola z zastavicami, kar je naredilo prav lep vtis na ljudstvo.

Iz leta 1931/32 je omembe vredno to, da je bilo uvedeno po šolski polikliniki pitje biomleka. Leta 1932/33 je bil otvorjen oddelek za manj nadarjene. Prav lepa je bila božičnica. Obdarjenih 138 učencev. Posebno živahno in delavno je bilo tudi leto 1933/34. Za uboge otroke so nabirala vsa društva v občini, učiteljstvo pa je priredilo več iger in razrednih tombol. Obdarovanih je bilo 337 otrok ljudske in meščanske šole. Slabotni otroci pa so tudi to leto pili biomleko; 110 po številu. Na dan so ga spili 27 litrov. Preskrbela ga je šolska poliklinika. Kakor vsako leto, tako je šola tudi to leto zbirala pirhe za prekomejne kraje. Nabrala je 233,33 din. Leto 1934/35 je bilo pod vtisom strašnega dogodka, ki je zadel Jugoslavijo dne 9. oktobra 1934. Umor kralja Aleksandra je pretresel tudi viško šolo, ki je storila vse, da bo spomin nanj ostal v dušah vse mladine, ki je obiskovala tedaj šolo. Odrasli Vičani pa so pokazali lep patriotizem s tem, da so postavili pokojnemu kralju spomenik, ki bo stal v senci slovenske lipe pred meščansko šolo, ki jo že gradijo. V tem letu je šola prejela tudi prapor »Jadranske straže« in ni prav ničesar zamudila ne prej ne sedaj v zadevah patriotične vzgoje. Šola pa tudi prav lepo skrbi za versko vzgojo. Na prvo sv. obhajilo pripravi mladino izredno lepo in slavnostno. Dan prvega sv. obhajila je tako rekoč praznik za vso faro. Pa tudi sicer ne pozabi duhovščina na šolsko mladino. Verouk poučujejo silno točno in redno, in kadar imajo odrasli duhovne vaje, jih ima gotovo tudi šolska mladina. Zasluge za versko vzgojo pa gredo v prvi vrsti g. katehetu in duh. svetniku p. Arhangelu Appeju, ki je viški veroučitelj in mladinoljub že od leta 1911.

Končno naj omenim, da število otrok zopet narašča. Ljudska šola jih ima 771, meščanska 264, skupaj 1035. Če prištejemo še one, ki hodijo v druge mestne šole, teh je tudi najmanj okrog 100 — tedaj ima šolski okoliš Vič nad 1100 otrok. Kdor to ve, se ne bo čudil trem šolskim poslopjem.

Poročila društvenih podružnic

Poročilo o vzgojnem tednu

Slomškove podružnice v Novem mestu v času od 9. do 14. februarja 1939

Od 9. do 14. februarja 1939 je priredila Slomškova podružnica v Novem mestu vzgojni teden. Predavanj se je udeleževalo do 150 in več očetov in mater, ki so vneto sledili predavanjem.

Uvodno predavanje je imel g. prošt o verski vzgoji družine in je poudaril zlasti:

1. Vzgoja mora biti verska, ker to zahtevata Bog in Cerkev.
2. Vzgaja naj v prvi vrsti mati, ki naj da otroku verski temelj.

Drugo predavanje: Dom in šola, je imel g. prof. Rakovec in je podčrtal posebno važnost sodelovanja staršev s šolo zaradi skupne vzgoje.

O vzgojnih faktorjih je izčrpno predavala gđc. upraviteljica Krista Hafner. Vzgojni faktorji so: 1. Starši, ki vzgajajo otroka od prve dobe detinstva. 2. Drugi faktor je Cerkev, ki določa, kako naj se vzgaja otrokova duša. 3. Družba, ki za otroke ustanavlja šole. 4. Otroka vzgajamo z delom. 5. Na otroka zelo dobro vpliva dobra družina, dobra knjiga in časopis. 6. Kvarno vpliva slaba družina, slaba knjiga in časopis, kino in gostilna.

O verski vzgoji in kako je potrebna je predaval g. p. Silvin. Ko bi vsi ljudje doumeli, kako važna je vzgoja, bi bili vsi na svetu poštene, resnicoljubni. Otroci bi bili poslušni in dobri, vse človeštvo bi bilo pravično.

O vzgoji mladostnikov je podal izčrpen referat g. Žargaj Tomo, učitelj meščanske šole.

a) Mladostnik se imenuje deček ali deklica v razvoju od 13 do 20 let.

b) Razvojna doba prinaša s seboj bolehnost, potrtnost, občutljivost, nezapljudljivost, trošenje energije zaradi spolnih zablod.

c) Mladostnik potrebuje nege in razvedrila.

č) Starši naj otroke pravočasno pouče o spolnih zadevah, seveda na verskem temelju.

d) Kino in tisk prinašata prepogostokrat npravno pokvarjenost in prezgodnjo zrelost mladine.

e) Protisredstva so: gibanje, glasba, petje, dobra družba, spanje, preprosta hrana itd.

f) Nadnaravna sredstva so seveda nad vse priporočljiva mladostnikom. Pogostno sv. spoved in sv. obhajilo, obhajanje prvih petkov, včlanjenje v Marijansko kongregacijo nujno priporočajmo mladim ljudem.

O neprijateljih krščanske vzgoje je predaval g. dr. Fajdiča, prof. verouka iz Ljubljane.

a) Človek more in mora živeti le iz vere.

b) Uspehi sodobne vzgoje so malenkostni, ker so vzgojitelji zavrgli cilj Cerkve in vere.

c) Komunizem, socializem, materializem, fašizem jemljejo za osnovo samo čutnost in zanikajo vse nadnaravno.

č) Cesta s plakati, nevarna svoboda, nedelavni čas počitnic in slabo socialno stanje so pota do nečistosti.

d) Slaba knjiga in slab časopis posebno vplivata na študente.

e) Izredno kvaren je dijaški list »Naša volja«, ki piše proti duhovščini in povečuje spolnost.

f) Zelo kvarno vpliva film, ki dostikrat zastruplja mladino. Nihče se ne čuti poklicanega, da bi študentu kaj prepovedal.

g) Šole in knjige večkrat niso naklonjene verski vzgoji.

h) Iz okrožnic papeža Pija XI. se lahko naučimo gorečnosti v delu za našo mladino.

Hibe današnje mladine je orisal šolski upravitelj Stular iz Vavte vasi.

Današnja mladina ima mnogo hib, kar ravno kaže na napačno vzgojo.

a) Otrok se zlaže za vsako malenkost.

b) Mnogi kradejo že v zgodnji mladosti.

c) Mladini ni mar delo, zato rajši postopa in lenari in postaja zakrknjena. V delu je dušna in telesna rešitev.

č) Današnja mladina ne pozna več hvaležnosti.

d) Kleti zna po slovensko, hrvaško in laško.

e) Alkohol je poguba našega naroda.

Vrline današnje mladine je pokazal v svojem predavanju g. upravitelj Resman Ivan iz Toplic, predsednik podružnice.

Poudaril je, da mladina vse posnema, in če ima hibe, so temu krivi odrasli, ki dajejo mladini slab vzgled, ali pa jo s svojo strogostjo privedemo do ene ali do druge hibe. Potrebno je, da v vsakem otroku vzbudimo samozavest in

spoznamo otrokovo duševnost. Od otrok se lahko učimo preprostosti, ljubezni in hitre pozabe, saj otrok ne pozna mržnje, sovraštva in maščevalnosti. Otroci se od odraslih nauče več slabega kakor odrasli od otrok dobrega.

Pogled v našo srednjo šolo. V tem predavanju nas je g. prof. Bajuk Hugo popeljal v duhu v srednjo šolo in nam pokazal nekaj perečih stvari.

Vzgoja je potrebna tudi v srednji šoli.

a) V ljudski šoli naj privzgjajamo plemenitost, dobroto in vernost.

b) Učni in vzgojni uspehi v sedanji srednji šoli niso zadovoljivi, ker sili danes vsakdo v srednjo šolo.

c) Z današnjo izobrazbo v srednji šoli postane mladina le na pol izobražena in bo nekoč nastopila proti nam, staršem in Cerkvi.

č) V srednjo šolo naj vstopajo učenci iz V. razreda ljudske šole. Srednje nadarjeni učenec lahko izdeluje. Že v ljudski šoli naj bo učenec bolj samostojen.

d) Le zelo nadarjena dekleta naj gredo v višjo šolo (gimnazijo), drugim pa naj višja dekliska šola poda gospodinjstvo znanje. Dela se današnja dekleta branijo.

e) Vzgjajamo otroke v delu in skromnosti.

f) Pereče je vprašanje potujočih otrok. Vozarjenje je škodljivo. Otroci prihajajo v šolo zbiti, zato ne morejo pri pouku sodelovati.

g) Priboriti moramo na srednji šoli veri in Cerkvi pravo stališče.

Pouk modernih jezikov in njega vzgojni pomen je podal g. prof. Mizerit Edvard v svojem predavanju.

a) Strah pred tujcem nas sili, da se učimo tujih jezikov.

b) Namen učenja tujih jezikov je spoznavanje tujih narodov, ki nas obvaruje nevarnosti ali pa nam prinaša še koristi. Jezik je zrcalo naroda. Iz jezika spoznamo skromnost, preudarnost ali pa gospodovalnost, poraze.

c) Na najnižji stopnji učenje tujih jezikov navaja učenca, da misli, in družba so zakrivili, da se sile mladini niso prav uravnale.

č) Na srednji stopnji že primerja z materinskim jezikom in se mu tako budi ljubezen do rodne zemlje.

d) Na najvišji stopnji se učencem ob čitanju raznih junaških del oblikujeta značaj in volja. S stališča vere ne bomo postavljali telesnih dobrin nad duševne. Pouk modernih jezikov naj pripomore, da bodo otroci hoteli in delali dobro svojemu bližnjemu, čemur bodi podlaga Večna lepota.

O vzgoji otroka v srečnega človeka je podala lepe smernice gđc. Schweigerjeva, učiteljica v Novem mestu.

a) Otroka vzgaja mati s samopremažovanjem.

b) Skrivnost življenja je vedno odpoved.

c) Na otroka deluje beseda, svarilo, še bolj pa vzgled.

č) Otroku potrebuje razvedrila v igri in delu.

d) Vzgjajamo otroka z ljubeznijo in ga obvarujemo modernih nevarnosti, ki ubijajo dušo in telo. Ozrmo se Vanj, ki je pretil svojo kri v blagor, vzgojo in za srečo človeštva.

Zaključno besedo je povzel g. nadzornik Venceslav Skebe.

Vsak roditelj in vsak vzgojitelj čuti, kako potrebna je vzgoja. Dom, šola in družba so zakrivile, da se sile mladini niso prav uravnale.

a) Vsa vzgoja bodi po načelu: Povsod Boga! Sveti Zakrament — temelj človeške družbe je družina, stebri Cerkev, šola in družba in molitev so sonca in vrh krone je otrokova duša.

b) Razlikovati moramo predšolsko in šolsko dobo. Že v predšolski dobi morajo starši razvijati v otroku dobre lastnosti in zavirati slabe. Do šolske dobe morajo biti položeni temelji prave vzgoje.

c) Pri učenju je otrokom potreben učni red.

č) Učni načrti naj se spravijo od ljudske šole do univerze v harmonično (enoto) celoto. Šola včasih podira, kar je zgradila Cerkev.

d) Šolske knjižnice naj se prenove. Kino in ulica kvarno vplivata na otroka.
e) Marijanska kongregacija, zlasti dekliška, bi lahko bila bolj obiskana.

f) Usmerimo tudi šport in telovadbo v otrokovo korist in vzgojo. Bog, ki daje rast, naj blagoslovi naše delo.

Do jasnosti v nekaterih vprašanjih je privedla še debata in končno resolucije. Starši so izrazili željo, naj bi se taki tečaji še ponovili. Ž. F.

Zborovanje podružnice »Slomškove družbe« za kranjski in škojeloški okraj

Tudi učiteljstvo kranjskega in škojeloškega okraja je ustanovilo podružnico Slomškove družbe, ki je imela svoje prvo zborovanje v nedeljo, dne 22. januarja, v ljudski šoli na Primskovem. Zborovanja se je udeležilo 27 članov, posebno pa nas je razveselil s svojo udeležbo predsednik Slomškove družbe g. Ivan Štrukelj.

Zborovanje je otvoril tovariš predsednik, šol. upr. Franc Rozman, ki je pozdravil člane v imenu podružnice. Naglašal je namen in potrebo Slomškove družbe in njenih podružnic. Vsak katoliško misleči učitelj mora vzgajati mladino v verskem duhu s sodelovanjem duhovnikov. Taka vzgojna šola za učiteljstvo pa je Slomškova družba, ki naj daje članom navodila s predavanji vzgojne vsebine.

To je tudi nudilo članom zanimivo predavanje, ki ga je imel profesor verouka g. Pavel Slapar z naslovom »Pravi trenutek v vzgoji« ali »Psihološki optimum«. Predavanje je bilo zelo globoko in je odkrilo zborovalcem marsikaj novega glede vzgoje. Zato je bila želja g. predsednika Štruklja, pa tudi članov, da se predavanje objavi v »Slovenskem Učitelju«, ker je tako predavanje aktualno za vsakega vzgojitelja. Ker se bo predavanje objavilo, ne podajamo njegove vsebine.

Pri slučajnostih sta nam veliko poročala g. predsednik Štrukelj in šolski nadzornik Vinko Rupret. Tako nam je g. predsednik Štrukelj poročal, da bo »Slovenski Učitelj« postal mesečnik. V kratkem bo izšla druga knjižica za starše. Slomškova družba bo dobila svoje prostore v »Slovenskem domu«, ki ga ima v načrtu Prosvetna zveza v Ljubljani. Tudi za učiteljski naraščaj skrbi Slomškova družba in je ustanovila zadružno »Slomškov dom«. Debatiralo se je tudi o resoluciji Kmetijske zveze, ki je bila objavljena v »Slovincu«.

Oba gg. sta naglašala dolžnost, da katoliško učiteljstvo vedno in povsod odločno zastopa svoje katoliško stališče.

Zborovanje je poteklo v zadovoljstvo vseh članov, ki žele, da se zborovanja vrše vsak mesec. Sklenilo se je, da se zborovanje objavi en teden prej v »Slovincu«. Zelo nas bo veselilo, ako bomo na drugem zborovanju videli čim več gg. duhovnikov. P. A.

Poročilo o zborovanju kamniške podr. »Slomškove družbe«

V poslovnem letu 1938/39 smo imeli drugi sestanek dne 5. februarja t. l., ki se je vršil v trzinski šoli. Za uvod in v pozdrav so nam zapeli učenci tamkajšnje šole tri pesmice pod vodstvom tovariša predsednika g. Al. Intiharja. Ljubek nastop šolarjev ter lepa pesem sta zaslužila vse priznanje in ustvarila v nas prijetno razpoloženje. Zahvalimo se tov. predsedniku, ki nas tako ljubeznivo sprejema pod svoj prijazni krov in mu kličemo: Bog ga živi! Bog živi tudi posnemalce! (Op. uredništva.) Predaval nam je to pot g. profesor, ki pa ne more biti imenovan, o naglaševanju v ljudski šoli. Predavanje je bilo zelo poučno in je zanimivo za vse učiteljstvo, zato smo ga prosili za objavo v »Slovenskem Učitelju«, kar je obljubil s pogojem, če bo utegnil kdaj, da ga

spiše. Po predavanju smo sklenili naslednje zadeve: 1. One, ki imajo »Slovenskega Učitelja«, pa še niso naši člani, bomo povabili k pristopu v podružnico. 2. Vse naše člane pa opozarjamo, da je zanje po pravilih obvezno, da so naročniki na glasilo Slomškove družbe. 3. Poročilo o podružničnem delovanju bomo objavljali v »Slovenskem Učitelju«, včasih tudi v »Slovincu«, če bomo obravnavali kaj takega, kar bi zanimalo tudi širšo javnost. 4. Za Jakličev dom smo zbrali 200 din in jih odposlali prosvetnemu društvu v Dobrepolje. 5. Z načeli objavljenimi podružnicami, št. 152, se strinjamo, pripominjamo pa, naj ostane ves proračun B za šol. potrebščine še nadalje v rokah banov. šol. odbora in ne samo stanarina in kurjava. V splošnem pa se pozivljejo vsi člani k sodelovanju zaboljšanje šolstva in naj predloge stavijo v razpravo podružnici, ki jih bo po razpravi predložila centralnemu odboru »Slomškove družbe«. Dalje se je sklenilo, oskrbeti dva kamna za »Slovenski dom«, z zadovoljstvom se je vzelo na znanje, da si je centrala najela poslovne prostore in končno se je določil 14. maj za zopetno zborovanje, ki bo na Rovah.

Pridobitve iz šolskega in prosvetnega dela

Vinko Brumen

Zanimanja za pedagoška vprašanja je pri nas zelo mnogo. Tako vsaj lahko sklepamo po množici vzgojnih predavanj, ki jih prirejajo mnoga društva in ustanove v Ljubljani in drugod. »Pedagoško društvo« v Ljubljani je pred kratkim priredilo vzgojni teden za starše v Mostah. Na poizkusni šoli za Bežigradam se je vršil sličen teden za starše otrok te šole. Pedagoška predavanja pa prirejajo tudi nekatera druga društva.

V **Novem mestu** je priredila vzgojni teden (9.—14. febr.) tamošnja podružnica Slomškove družbe. Udeleženci so sprejeli tudi daljšo resolucijo, v kateri terjajo med ostalim enoten organičen načrt za vse šole, od osnovne do univerze, reformo srednje šole (več latinščine, pa še nemščino, francoščino, italijanščino, angleščino in tudi sadjarstvo ter vrtnarstvo), štipendije in dijaške zavode, da bo vsem siromašnim mladeničem z dežele omogočen srednješolski študij itd. (»Slovenec«, 17. febr. 1939.)

O »prosti pošolski vzgoji na Angleškem« je v »Pedagoškem društvu« v Ljubljani 6. febr. 1939 predaval dr. V. Brumen.

Precej statističnih podatkov o slovenskem šolstvu je dal v svojem poročilu banskemu svetu načelnik prosv. oddelka dr. Sušnik. V debati je eden izmed banskih svetnikov govoril tudi za »preureditev vzgoje učiteljstva, čemur naj bi služile posebne šole v Mariboru in Ljubljani«. (»Slovenec«, 16. in 17. febr. 1939.)

Samčevi »Kritiki« v slovo in spomin so svoj »prvi in zadnji odgovor« napisali v »Popotniku« E. Vranc, dr. Fr. Žgeč in A. Žerjav, obljublajoč, da bodo ostali »zvesti pametni svetovno-znanstveni pedagoški kulturi, s katero se lahko koristno oplaja tudi naše slovensko šolstvo«. — Daljšo »zaključno besedo« je napisal urednik Senkovič in nekoliko prikrito povabil k sodelovanju simpatizerje »Kritike«. (»Popotnik«, 1938/39, 169 sl.)

Slovenska pedagogika je do sedaj »sicer pazno sledila pedagoškim dogajanjem v svetu«, je pa — razen Žgeča, Doberška, Jurančiča »i. dr.« — premalo upoštevala slovenske razmere. Tako sodi V. Majhen. (»Učit. tov.«, 2. marca 1939.) Bi li se ta trditev dala dokazati, če ji, recimo, kdo ne bi mogel verjeti? Saj Žgeč in Vranc hočeta ostati zvesta »pametni svetovno-znanstveni pedagoški kulturi«!

Ugotovitev. Revija »Internazionale Zeitschrift für Erziehung« prinaša v svoji 5. številki l. 1938 članek prof. Dobroslava Miletića iz Bosanske Gradiške z naslovom »Die Entwicklung der Schule und Hochschule in Jugoslawien«. Ko omenja predmete v učnih načrtih posameznih šol, nikjer ne govori o slovenskem jeziku, tako da dobi inozemec vtis, kakor da Slovencev sploh ni v Jugoslaviji. Ako nas »jugoslovanski« profesor tako omalovažuje, potem se ne čudimo, da nas tujina ne pozna. Sploh bi morali bolj gledati na to, kdo nas predstavlja v inozemstvu in kako. —rov.

Netaktnost ali pomota? V 5.—6. številki letošnjega »Popotnika« je urednik tega pedagoškega lista napisal izpod članka Miloša Ledineka »Beseda o pozitivnem znanju v sodobni šoli«, str. 146, opombo, ki namiguje na to, kakor da bi si bil pisec knjige »Razredni učitelj« Iv. Hribski (Štrukelj) prisvojil v svojem delu citat G. Kerschensteinerja, kar pa ni res, ker pisec pri navedbah citatov navaja vselej tudi avtorja ter ga navaja tudi v pasusu, ki ga je povzel Ledinek v svojem članku. —rov.

Zaščita otrok in mladine. Glasilo Jugoslovanske Unije za zaščito otrok, sekcija za dravsko banovino. Letnik I., št. 1. — Imamo »Zakon o zaščiti otrok in mladine« (1922) in določeno je v usta-

va: »Zakon, rodbina in otroci stoje pod zaščito države«. Delo v tem smislu je nujna zahteva in mora imeti največ pozornosti od celokupne družbe. Unija za zaščito otrok obstaja štiri leta in je v tem času zbrala v svoj krog 33 zaščitnih društev in zvez. Treba je, da podpirajo to ustanovo vse občine, šole in druge ustanove. Zaščita naj najde pot v vse naše domove in organizacije. Glasilo ima med drugim gradivom prav poučne članke: Zakaj?, Program, Ali bomo Slovenci izumrli?, Našo mladino je treba zaščititi, Zaščita mora biti totalitarna, Kaj je z zanemarjeno in izprijeno mladino?, Zaščitna svetovalnica, Dajte otrokom igrišča, Zaščitna statistika. Iz »Poslanice« Nj. Vel. kraljice Marije, častne predsednice Jugoslovanske Unije za zaščito otrok, so besede: »Če se hočemo oddolžiti svojemu junaškemu narodu, če hočemo povesti našo lepo domovino naprej, posvetimo našo stalno, iskreno in toplo ljubezen jugoslovanskim otrokom. Naj niti eno jugoslovansko dete ne ostane nepreskrbljeno, nezaščiteno, naj vsi naši otroci veselo živijo in napredujejo, njihova otroška pesem naj se razlega po vseh krajih divne Jugoslavije.« — List izhaja 1. in 15. vsakega meseca. Letna naročnina je 30 din. Uredništvo in uprava je v Ljubljani, Gosposvetska cesta št. 2/II. F. L.

Prijateljstvo

Zanesljivega prijatelja spoznamo v težavnih razmerah. Cicero »Laelius«.

Vesti o mladinskem slovstvu

Stirje zvonarčki. Po Fanny Wibner-Pedit poslovenil Ivan Čampa. Založila Slomškova družba 1938. Cena 6 din. — Razvoj povesti se začel v šoli. Cerkovnik je izprosil pri učitelju, da mu vendar preskrbi štiri nove zvonarčke, ker gredo prejšnji po dovršeni ljudski šoli v službo v druge kraje. Zvonarček biti ni kar tako, dosti je posla za zvesto delo. Izbrani so bili v šoli na novo sledeči: Miha Petrač, Tine Zavrl, Janežek Gornik in

Hudovrški Albin. Vsi sanjajo o kaki pridobitvi ali zaslužku, učitelj jih lepo mirno vzpodbuja, samo deklice se malo tem junakom smejejo. Zavrl računa, da bo kmalu »prizvonil« zapadle obresti za mater. Sledi poglavje, kakšne občutke so imeli zvonarčki prvi službeni dan (Prvi dan v zvoniku). Povest se nadaljuje pri cerkovnikovi stari materi Jeri, ki »se na srca razume bolj kakor na vse drugo na svetu« (s. 18). Mati Jera

izreče o fantih kaj modre označbe, Mihcu pravi, da je pravi sin svojega očeta. »Sveta sta mu klas in gruda in zdita se mu vse muke vredna. Najmanjše bilke ne mara zavreči.« Tako se mati Jera razume na otroke in tudi na to, kaj bo nekoč iz katerega. —

Zelo zabavna postane povest od poglavja »Blatnik«. Toliko nestrpnosti je bilo pri zvonarčkih po zaslužku, da je Tine staremu Blatniku, ki je bil na smrt bolan, prezdodaj zvonil z navékom, dasi stari ni umrl in je celo kot ozdravljen nastopil. Tineta sta župnik in cerkovník za njegovo prenačljeno pošteno kaznovala. Pa ni bil ugnan, ker je vendar dobil štiri kovače od župnika samega, da jih odda materi. Zvonarčki so se zmenili, da bodo zvonove vprašali za svojo usodo, sedaj pa so padli v tako žalosten in tako smešen doživljaj. Vendar so na zakaljeno nedeljo zopet prisluškovali zvonovom, kako naj bi bili zadovoljni na svetu. Trije niso nič pravega slišali, mati Jera je vse pametno pojasnila: »Ne smemo misliti, da smo za nič na svetu. Vsi smo za nekaj ustvarjeni; tudi najmanjši in najubožnejši. Če za drugega ne, pa zato, da smo pošteni« (s. 42). Janezku se je pa zvon oglasal: »Ves se boš Gospodu dal, ves se boš Gospodu dal!« Duhovník boš, so rekli, toda Janezek je kmalu umrl. Med pogrebnim zvonjenjem so se ostali zvonarčki v zvoniku stekli. Cerkovnik jih je zapodil, na ta dan so zadnjič zvonili, nobenemu ne da več ključa od zvonika v roke. Albin je po Janezkovi smrti to zgodbo zapisal in dostavil. »Bo pač res, da človek ne živi samo lastnega življenja, temveč življenje drugih ljudi, sobratov in tovarišev, kakor je nekoč menila mati Jera.« — Takšen je bil položaj teh zvonarčkov; lepe vmesne scene teh dogodkov napravljajo čitatelju veselje, da še bolj rad prebere vso povest. — Dostavek zaradi urednika: Vsega, kar je v knjižici povedano, seveda ni mogoče uredniku napisati in razčleniti, ker je prostor za vse želje ljubiteljev povestic v listu veliko, veliko premajhen. Še drugi pisci so tu ter imajo pravico, da se vrstice njih rokopisov pregledajo in primerno uvrstijo v listu. To knjižico o zvonarčkih pa priporočam vsakemu v dober preudarek. F. B.

»Uhor«, po našem »Ledina«, se imenuje češka revija za kritiko mladinske književnosti. Izdaja ga »Masarykův lidovochovný ústav« (svaz osvétový), Praha XII., Blanická 4. Letos se prehaja v XXVII. leto, ima 24 strani, letna naročnina za 10 številk znaša 20 Kč. Revija prinaša poleg klenih uvodnikov tudi življenjepis mladinskih pisateljev, glavni del pa izpopolnjuje recenzije s kratko vsebino izišlih mladinskih knjig in to izvirkov in prevodov. Povsod je navedena kratka vsebina in opomba, za katero starostno leto in spol je čtivo najprimernejše. List prinaša tudi poročila o mladinskih delih iz dnevnikov, polemične članke o tem vprašanju ter kritične preglede inozemske mladinske literature. Nekaj

strani je posvečenih tudi društvenim obvestilom in ostalim literarnim vestem.

Zanimivo je, da so sodelovali pri odseku »Prijatelj mladinske literature pri Masarykovem ljudskem zavodu« 104 člani. Stalno sodeluje sedem članov.

Skrajni čas bi bil, da bi se tudi pri nas ustanovil slovenski prosvetni svet, v katerem bi bila tudi sekcija za mladinsko književnost. Kakšen smisel neki imajo ankete, kakršna je bila n. pr. ona o mladinskih knjigah v šolskem letu 1933/34, ko so šole izdelovale sezname, kolikokrat je katera knjiga bila prebrana, ako iz njih ne posnamemo nobenih zaključkov in leže podatki v arhivih? Takih zgledov neracionalnih izrabljanj energije in časa je v območju prosvete mnogo v teku zadnjih dvajset let in bodo zahtevam po načrtnem prosvetnem delu morala slediti čimprej izvajanja.

Hvalevredno je omeniti, da prinaša pri nas poleg drugih tudi preglede mladinskih knjig, z označbo kratke vsebine, četrtletna, v Mariboru izhajajoča revija »Naš dom«, ki jo izdaja in tiska, na letnih 256 straneh velike osmerke, za 20 din letno, Cirilova tiskarna. Take preglede prinaša tudi »Roditeljski list« Pedagoške centrale v Mariboru, kateri obljublja, da bo prinašal poročila o izišlih mladinskih knjigah v smislu, kakor to dela »Uhor«. —rov.

Češke mladinske knjige. V l. 1938 je izšlo v CSR preko 300 mladinskih knjig, od katerih je mnogo dekliških romanov, po katerih je posebno veliko povpraševanje. (Po »Uhoru« 1939, št. 1.)

Pri nas na Slovenskem je okoli 20 založb izdalo okoli 30 mladinskih knjig. (Po »Roditeljskem listu« 1938/39, št. 6.) —rov.

Pesmarice za mladino. Sestavil prof. Janko Grudnik. I. del. Litografija tiskarne Narodnih Novin v Zagrebu 1938. Pesmarica stane broširana 15 din, trdo vezana (dokler traja založa) 20 din in se dobiva pri prof. Janku Grudniku v Pobrežju pri Mariboru, Zrkovska c. 22. — Pesmarica je sestavljena v smislu odloka ministrstva prosvete O. N. br. 48.491 od 15. jul. 1934. Na 69 straneh je 60 ljubkih pesmic, ki imajo snov za mladinsko petje. Novost pri knjižici so posrečene sličice, s katerimi je lepo ponazorjeno besedilo nekaterih pesmic. V kratkem izideta še II. in III. del za višje razrede osnovne šole, za meščanske in srednje šole. Kralj. banska uprava dravske banovine je vse šole opozorila na to knjigo.

Ni res, da nič nimamo. Tolikrat slišimo, da nimamo nič mladinskega slovstva. To pa nikakor ni resnica. Saj pride vsako leto več samostojnih in dobrih slovenskih mladinskih spisov na svetlo, poleg tega izhaja nekaj mladinskih listov — toliko, da noben otrok ne more prečitati prav vseh zalog. Iz slovstva — izvirkov in prevodov — bo vedno še kaj boljšega prišlo. Potreba je raznih pregledov, seznamov, ocen in reklam. Veliki narodi imajo pač navadno mnogo več, a to ni še merilo za kakovost. Dobre knjižice

pridejo seveda daleč. Andersonove pripovedne, Grimove pravljice itd. so znane po vseh deželah; vprašanje nastaja, ali so tuje stvari obenem primerne za naše kraje.

F. L.

Seznam mladinskih knjig Jugoslovanske knjižarne v Ljubljani. Seznam ni obsežen, vendar ima izbor nekaterih mladinskih knjig. Pripravlja se že obsežnejša zbirka za razne starostne stopnje.

Književne vesti

Sedem postnih slik. Postni govori, spisal F. S. Finžgar. »Studenci žive vode« 2. zv. Broširan izvod stane 9 din (za neude 12 din), v platno vezan 15 din (20 din). Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1938. — Kazalo kaže sedem poglavij: Post in Judež, Družba in Peter, Pilat in dvom, Kristus in množica, Žene in Kristus s križem, Dva razbojnika, Smrt in sodba. — Te slike so pa le razmišljanja in ne pravi govori. Zato so na več mestih označene množice: »Množice so le prerade samo mutaste ali vpjoča zijala, v njih samih je toliko slabičevstva, tako malo junaštva. Duh posta pravi, da se moramo naučiti, mnogo si odreči, mnogo žrtvovati, se premagati, potpeti in se truditi« (s. 9). — »Zakaj se je toliko trdnih hiš razsulo? Kdo jih je porušil? Otroci. In zakaj? Ker starši niso naučili otrok postiti se, premagovati se, odreči si in se predati naporni borbi življenja. Niso jih vzgajali, v svoji slepi ljubezni so jih le pestovali. Kar je bilo s trudom zgrajenega, niso ti spetovani slabiči mogli držati« (s. 12). — »Poglejmo v družino! Vez družine je edinole ljubezen. Vse drugo je slepilo. Zakaj je danes toliko razbitih družin? Toliko ločitev zakonov? Spet trdim, ker ni duha posta, duha odpovedi, premagovanja. Sv. Pavel je z enim stavkom, z enim povedjem rešil vse to: 'Drug drugega bremena nosite.' To je vsa modrost skupnega življenja in ta modrost ni nič drugega kot vsakdanja samoodpoved, potrpljenje, odpuščanje, boljšanje, spet — post, post, post« (s. 13). — V več poglavjih je veliko ugotovitev v duši mase, nahujskane množice ob obsodbi Kristusa (s. 40, 41 in dr.). — »Dajte, približajte otrokom Boga: približajte jim Boga v svojih domovih, na cvetočih travnikih, pri jaslicah, pri božjem grobu, dajte jim Boga in približajte jih božji ljubezni. Če imajo ljubezen do Boga, bodo imeli ljubezen do staršev, do brata, do sočloveka« (s. 55). Tako se knjižica pri mnogih prilikah sama priporoča. F. L.

Legenda o Mariji in pastirici Urški. Spisal Joža Lovrenčič v Ljubljani za štiristoletnico božje poti na Sv. Gori pri Gorici (1539—1939). Naroča se v Misijonski tiskarni Groblje—Domžale in drugih tiskarnah. Cena broš. izv. 6 din, vez. 10 din. — Knjižica je tiskana v prav lepem formatu, z lepim tiskom na 38 straneh. Legenda je sestavljena v verzih in kaže na dogodek pred 400 leti pastirice Urške iz Grčarja pod Skalnico, ki pase srenjsko drobnico. Neko soboto je obstal nad njo in nad Skalnico, kjer je sedaj

romarska cerkev, čuden oblak. V veliki svetlobi se je nad oblakom prikazala Marija z Jezusom, ki Urški po slovensko govori, naj prosí povsod, da se na Skalnici zida Marijin dom. Urška je res oznanjala ljudem ta dogodek in ljudje so vreli na Skalnico. Oblast je to prepovedala in dala Urško v ječo. Toda ječa se razsvetli in Marija je prepeljala Urško iz ječe. Zopet so jo oblasti prijele, dogodek se je še večkrat ponovil, ljudje so pa že prinašali material za zgradbo cerkve. Prišla so nova znamenja in cerkvica je bila hitro dozidana. — Jezik v legendi je jasen, teče gladko, besede imajo po potrebi naglasna znamenja. F. L.

Izbrani spisi svetega Cecilija Cipriana. I. del. Pisma — knjižica »O padlih«. Poslovenil univ. prof. dr. Fr. Ks. Lukman. Založila Družba sv. Mohorja v Celju 1938. Cena: broš. 27 din, za neude 36 din; vez. 36 din, za neude 48 din. — V uvodu čitamo o njegovem življenju samo vzorne stvari. Sv. C. Ciprian se je rodil okrog leta 200 v Afriki, in sicer najbrž v Kartagini. Živel je v zelo ugodnih razmerah kot pogan, a vendar se je dal okrog leta 245 krstiti in se je ves prerodil za novega človeka. Bil je zelo izobražen govornik in pisatelj, izvoljen tudi za škofa. Štirje obsojeni numidijski škofje so mu pisali: »Ni človeka, ki bi bil boljši v poučevanju, prijetnejši v besedi, modrejši v navseh, preprostejši v modrosti, radodarnejši v delih, svetejši v strogosti, ponižnejši v občejanju, čistejši v lepem življenju« (s. 4 in s. 179, pismo 77). Svojo cerkev je vodil modro in krepko. Zmeraj se je oziral na blagor celote, toda tudi prav male reči niso uhajale njegovim očem; nikoli ni zašel v slabotno popustljivost (s. 5). Ko je okrog leta 250 izšel edikt rimskega cesarja Decija, da morajo vsi kristjani priznati rimska božanstva, je mnogo kristajnov »padlo« ali zapustilo cerkev in prišli so za škofa Cipriana hudi časi: »Cipriana levom!« so kričali v gledališču. Med preganjanjem kristjanov v Kartagini je nastalo težko vprašanje odpadlih, ki so si zeleli nazaj v cerkev. Ciprian je izdal v ta namen posebno knjižico »O padlih« (s. 187—213). V njej je podrobno opisal možnosti in pogoje za spravo. Te sklepe je razlagal tudi v 55. pismu. Naj izpišem le nekaj stavkov: »Na sodni dan bo na našem računu stalo, da nismo rešili ranjene ovce in da smo zaradi ene ranjene pogubili mnogo zdravih. Gospod je pustil devet in devetdeset zdravih in je iskal eno izgubljeno in onemoglo in najdeno nesel na lastnih ra-

mah; mi pa bi ne samo onemoglih iskali, marveč odganjali prihajajoče« (s. 94). »Kakšen zdravnik je, kdor pravi: „Jaz zdravim le zdrave, ki zdravnika ne potrebujejo?“ »Mnogi, ki so v začetku preganjanja omahnili, so kasneje bili spoznavalci ali celo mučenci« (s. 95). — Največji obseg tega dela so izbrana »Pisma« in je v tej zbirki (Cerkvenih očetov izbrana dela) poslovenjenih

26 Ciprianovih pisem. Ta so dragocen vir za zgodovino, iz njih se vidi veliko razumevanje za delo med takratnimi kristjani. C. Ciprian je umrl 14. septembra 258 mučeniške smrti. Njegovi spisi so bili v srednjem veku zelo priljubljeni, kar priča nenavadno veliko (nad 430) ohranjenih prepisov. Prevajalec je pisma pojasnil v uvodu in v opombah pod črto ali v besedilu, da se vse gladko čita.

F. Lužar.

Veselo oznanilo

Naznanjamo, da je osrednji odbor najel dve sobi, v katerih imajo odslej člani in članice »Slomškove družbe« svoj dom. To dejstvo smatramo za vesel dogodek v organizaciji. Pomisliti moramo, da smo se 39 let potikali po privatnih prostorih. Nad 20 let je prenašala našo nadležnost ga. tajnica, nekoliko pa tudi drugi funkcionarji. Da smo »Slomškovo družbo« sploh vzdržali kljub vsem viharjem, ki smo jih morali preživljati, se moramo zahvaliti vsem tistim, ki so nam ves ta čas nudili krov. Zahvala jim! Pa k stvari! Gotovo je, da je društveno življenje navezано na lokal. Pod milim nebom morejo živeti svoje življenje le ptice, pa še te si iščejo streho ob slabem vremenu. V prosti naravi se urijo športniki, toda za priprave in načrte pa potrebujejo le zaprtih prostorov. Mi nismo športniki, pač pa resni, kulturni delavci, povezani v kulturni organizaciji. Naše delo sloni na skupnih posvetovanjih in zborovanjih, ki jih ima osrednji odbor, ki pa nudi nasvete vsakemu posameznemu članu »Slomškove družbe«. Na dlani leži, da je v ta namen potreben neki kraj, neki prostor, kjer se je mogoče sestajati, razmišljati, ukrepati. Res, da smo se doslej posluževali privatnih lokalov, pa tudi kavarn, gostiln, kar vse je neumestno in vrhu tega še združeno s stroški. Društveno knjižnico smo imeli kar pri več odbornikih, tako da knjižničar še danes ne ve, kakšne knjige vse imamo. Kolikokrat se dogaja, da potrebuje naš član ali članica kakega pojasnila v tej ali oni zadevi, pa ne ve, kam bi se obrnil. Je še mnogo primerov, ki utemeljujejo najetje sob, toda za nas zadostujejo samo navedeni. Važno vprašanje pa je, kje bomo dobili denar, da bomo plačevali najeti sobi? Samo najemnina nas stane 6000 din letno. Več kot 4000 din nas stane oprema, koliko bo letno kurjava, svečava, snaženje in druge takšne zadeve? Vse to je odbor premišljeval in nekateri odborniki so bili za stvar tako zavzeti, da bi bili pripravljani kar iz svojega plačevati po 50 din mesečno, čemur pa so se drugi uprli, da to ne gre. Najeti krov ni le last odbora, temveč je last organizacije, to je vseh članov in članic Slomškove družbe. Vzdrževati ga morajo vsi, t. j. odborniki in vsi člani. V organizaciji je moč. Če prispeva vsak naš član samo 1 din mesečno, pa krijemo vse gornje stroške. Ali je to kaj za idealne in zavedne člane? Tej številki smo priložili položnice, ki jih izpolnite in vrnite, najbolje, če poravnate kar za vse leto, ker s tem nam in sebi prihranite delo, če to vsotico (12 din) poravnate hkrati. Končno povemo še, kje je naš in vaš sedanj krov: **A l e k s a n d r o v a c e s t a 10, d v o r i š č e, I. n a d s t r.**

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA

PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravništvo.**
